

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5. De Præcepto Eleemosynæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

ter in illo precipue considerare: in quo tamen licet dicere votiuus & penitentiales orationes, quia tempus festiuu habet interminatam materiam positiuam, in qua homo occupari debet: & libertati Christianae relinquitur, in quo sancto opere, siue alias debito, siue non, quis se in festo occupet. Itud uero datur directe de cultu Missae, & tempus missam mensurans per accidens respicitur: Si enim tempus Missae per se praecipitur, quum haet materia determinata, scilicet Missam, non satisfieret utrique cultui, quia non satisfieret utrique tempori, ut patet.

Rationes autem ad alteram partem allate non concludunt, quod liceat utrumque simul exoluere. Prima enim soluitur, quia suauis exolutio exigit duas disparatas attentiones in duobus disparatis cultibus. Missa enim exigit solam praesentiam, sed non solius corporis, sed etiam mentis: ut declaratum est.

Ad secundam dicitur, quod non est par ratio, quia hic sunt duo cultus disparati debiti, ut sunt, non sic autem est in spontaneis orationibus. Et per hoc respondetur ad confirmationem. Et quum instatur, quia ratio debiti est per accidens ad impediendum, respondetur, quod non ideo illicitum interuenit in hoc casu, quia unus impedit alium, sed quia unum occupat attentionem & tempus & suauitatem alterius, quod per se foritur, ex hoc, quod uterque est de bitus seorsum suauiter.

Ad ultimum dicitur, quod non interuenit mortale peccatum, & si reatus omissionis esset, omisa esset oratio assumpta, quia principale, quod est Missa, intelligeretur non uiolari per adiunctam orationem alias debitam, quia ad vacandum Deo sacrificii tempore assumpta intelligitur.

TRACTATUS QUINTVS DE Praecepto eleemosynae ad mentem S. Thomae, in sex capita diuisus.

S Y M M A R I V M.

- 1 Operis ratio ac intentio, atque falsae quorundam opinionis super mentem diui Thomae circa necessitatem largitionis eleemosynarum relatio & possibilis origo.
- 2 Quam falsa fuerit aestimatio eorum qui imponunt D. Th. quod negauerit necessitatem eleemosynae.
- 3 Verborum D. Th. ex quibus reprobata opinio pullauit explanatio.
- 4 Quorundam obiectionum solutio ponitur, quae falsam sententiam D. Th. impostam confirmare uidebantur.
- 5 solutio obiectionum in primo capite positarum pro fundamento illius falsae opinionis.
- 6 Expositio opinionis S. Thomae ex sanctorum, & illustrum uirorum auctoritate confirmatio.

C A P V T I.

Operis ratio ac intentio, atque falsae quorundam opinionis super mentem diui Thomae, circa eleemosynarum largitionis necessitatem relatio & possibilis origo.

Haritas Christi urget me, ut propter fratres meos & proximos meos loquar pacem: hoc est, ordinis tranquillitatem in eleemosynarum largitione necessario seruandam intuitus: siquidem sunt quorundam scripta minus bene doctrinam sancti Thomae intelligentium multos facile piclitari. Et quamuis omnis quaestio de peccato mortali, periculo sam habeat a uero deuiatione, & ea maxime timenda ac cauenda sit a ueritate declinatio, qua latiori quis se credit uicij: tum quia prouisi sunt sen-

sus hominis ad assensum praebendum his, quae libenter sequuntur: tum quia facile est uiam latam ingredi quum multorum sit, & peccati expers uix esse potest: in hac specialiter quaestione tanto maius imminet periculum, quanto ultra praedictas causas uiri celebres, quorum consilio confessores regunt, sanctum Thomam docuisse id quod in re hac falsum esse ostenditur, asserunt. Sane Abbas Siculus in iure Canonico doctor famosus super secundo Decretalium de inreirando cap. si uero. & frater antoninus archiepiscopus Florentinus ueteribus Christiani gregis pastoribus non minor, in secunda parte suae Summae titulo primo, c. 14. de inhumanitate scilicet & quidam frater ordinis Minorum qui Summam fecit Rosellam nomine, in de eleemosyna, & mutuo: non malitia, sed minus perspicaci intellectu in hac re ducti imponunt sancto doctore ex secunda secunde, q. 3. 2. erroneam & procul ab humanis finibus opinionem circa eleemosynarum largitionis necessitatem. Aiunt, quod, secundum S. Thomam ibidem homo tenetur de necessitate salutis facere eleemosynam, nisi concurrentibus his duabus conditionibus simul, scilicet quod dans habeat aliquid superfluum, nedum naturae, id est uitae, sed personae, id est decentiae status, tam sibi, quam suis (quorum scilicet ei cura incumbit) & quod appareat pauper patiens extremam necessitatem, alias licet bene faciat quis eleemosynam faciendo, non tamen tenetur.

Concipere autem poterunt hunc sensum ex sacro doctore propter duo. Primo ex eo, quod art. 5. 32. q. vbi disputat, an dare eleemosynam sit sub praecocepto, in corpore articuli determinans hanc quaestionem, dicit haec uerba. Quia praecocepta dantur de actibus uirtutum, necesse est, quod hoc modo donum eleemosynae cadat sub praecocepto, secundum quod actus est de necessitate uirtutis: scilicet secundum quod recta ratio dantis requirit, scilicet in quam est aliquid considerandum ex parte dantis, & aliquid ex parte eius, cui est eleemosyna danda. Deinde subdit, quae sunt ista consideranda, & dicit, quod sunt superfluitas, non solum naturae, sed personae ex parte dantis, & extrema necessitas ex parte pauperis, & subdit deinde, alias autem eleemosynas dare est in consilio.

Ex his enim uidetur haberi, quod ad hoc quod eleemosyna cadat sub praecocepto, oportet simul concurrere aliquid ex parte dantis, scilicet superfluitatem, & aliquid ex parte recipientis, scilicet extremam necessitatem. Secundo, ex eo quod in sequenti articulo determinando dicit, quod quando occurrit extrema necessitatis alicuius priuatae personae, uel etiam aliqua magna necessitas reipublice, laudabiliter aliquis permittit id, quod ad decentiam sui status pertinere uideretur, ut maior necessitati subueniret. In his enim uerbis expresse dicit, quod concurrente alicuius reipublice tantum, & extrema necessitate alicuius, non habens de superfluo persona, id est decentie status sui laudabiliter eleemosynam facit. Quod si laudabiliter, igitur non de praecocepto, sed de consilio est eleemosynam dare, nisi utraque supradicta conditio concurrat. Confirmatur hoc: quia ante haec uerba loquens de necessario personae permittit haec uerba: De homini ergo dare eleemosynam est bonum, & non cadit sub praecocepto, sed sub consilio. Haec ille.

C A P V T II.

Quam falsa fuerit eorum aestimatio, qui imponunt D. Th. quod negauerit largitionis eleemosynarum necessitatem.

Quod autem praedicta expositio non sit secundum mentem & doctrinam S. Thomae. liquet primo ex eo, quod S. Th. in 4. sen. distus. q. 2. ar. 1. q. 4. ex-

expresse determinat oppositum. Tenet enim has duas conclusiones. Prima est, Habens superfluum nature, & persone tenetur de precepto erogare pauperibus illud superfluum, etiam si non patiatur extremam necessitatem. Secunda est, Patienti extremam necessitatem tenetur de precepto habens superfluum nature, licet non persona, subuenire, Superfluum nature & persone dicitur, quod secundum statum presentem non est necessarium sibi, vel his, quorum sibi cura incumbit crassa pensatione: amentis tamen futuris casibus, qui probabiliter futuri estimabuntur, & non omnibus, qui possunt contingere: hoc enim ad consilium non pertinet, ut dicitur tertio Ethic. Extrema autem necessitas vocatur, non quando aliquis iam spiritum efflare cernitur, & subsidium recipere non potest: sed cum apparent signa probabilia futurae necessitatis extremae, nisi subueniatur, nec apparet nec in promptu est qui ei subueniat. Determinat autem has conclusiones adeo clare, ut inficiari impossibile sit. Sunt siquidem verba eius ibidem ista, Quum elemosyna sit actus virtutis, oportet quod aliquo modo cadat sub precepto: quia precepta legislatoris ad virtutem inducere intendunt. ut dicitur secundo Ethic. reducitur autem ad hoc preceptum, Honora parentes. Honor autem ille secundum Augustinum, ad reuerentiam & subuentionem in necessariis pertinet, & nomine parentum omnis proximus intelligitur: sed precepta affirmatiua non obligant ad semper quamuis semper obligent, sed obligant pro loco & tempore & secundum alias determinatas conditiones. Quum autem usus diuitiarum sit ordinatus ad subueniendum necessitatibus presentis vite, que quidem subuentio debet esse ordinata, patet quod qui diuitiis non utitur ad subueniendum necessitatibus presentis vite, vel inordinate utitur, a virtute recedit. Ordo autem subuentionis talis debet attendi, quantum ad duo. Primo ex parte eorum, quibus subueniatur, ut primo sibi postea sibi coniunctis subueniat, deinde extraneis. Secundo, ex parte necessitatis talis debet esse ordo, ut prius absolutis necessitatibus subueniatur, quam alicui necessitati conditionate, que est quum quis indiget aliquo ad sui status decentem conseruationem. Et ideo preceptum legis ad hoc obligat, ut illud quod superest alicui post subuentionem perfectam, sibi & sibi coniunctis, puta familie, quam gubernare debet, respectu vtriusque necessitatis in elemosynas expendat ad subueniendum aliis respectu vtriusque istarum necessitatum: sicut etiam natura id quod sibi de alimento superfluit ab actu nutritiue, in quo attenditur necessitas absoluta & actus augmentatiue in quo attenditur quasi necessitas conditionata parata ad conseruationem speciei, generatiue virtutis subministrans. Et similiter preceptum legis obligat, quod etiam necessitati extraneorum absolute, primo subueniatur, quam proprie, vel propinquorum conditionate: & ideo dicitur communiter, quod dare elemosynam de superfluo cadit in precepto, & similiter dare elemosynam ei, qui est in extrema necessitate. Dare autem de eo quod est necessarium necessitate secunda, non autem de eo quod est necessarium necessitate prima: quia hoc esset contra ordinem charitatis. Hec ille. Vbi apparet, quam aperte supradictas conclusiones asserat atque confirmet, & consequenter manifeste cuique liquere potest, quod doctrina sua consona non est opinio illa sibi imposita ex secunda secunda. Quod si aliquis dixerit hoc, quod dixi in 4. sententia retractata ab ipso S. Th. in secunda secunda, aduertat se in errorem lapsum propter septem. Primo, quia

non est consuetudinis sue, ut opinionem quam alibi non solum sequutus est, sed probauit retractet absque memoria, vel sua olim opinionis, vel illorum, qui sequuntur eam: vel ipsius opinionis. Secundo, ex eo, quod ista sententia non solum sua, sed communis antiquorum fuit: ut ipse refert in supradictis verbis. Quis autem vnquam inuenit S. doct. reprobare suam olim, & communem aliorum opinionem, si non illius opinionis meminerit, ac aliqua eam ratione refellerit. In hac siquidem. 2. 2. q. 88. art. v. opinionem, quam in 4. sent. dist. 38. q. 1. ar. 4. secutus fuerat circa dispensationem uocis per professionem solennizati reprehendens, expresse eius minuit. In tertia quoque parte, q. 9. ar. 4. opinionem, quam tenuit in 4. sent. dist. 14. ar. 3. circa scientiam anime Christi retractans, expresse seipsum reprehendit.

In tertia similiter parte q. 70. art. 4. opinionem quae in 4. sent. dist. 1. q. 2. ar. 4. circa gratiam circumscriptionis secutus est, reprehendens, expresse etiam seipsum mutasse opinionem asserit. Alibi quoque similiter facit: sed sufficit haec tria adduxisse, ut ostendatur mos eius. Si ergo haec est eius consuetudo, quomodo hoc in loco suam & communem ipso teste sententiam reuocat, nullam penitus innuens illius memoriam. Tertio, patet hoc idem ex eo, quod non sine sua gloriae macula potuit intendere retractionem suam olim & communis opinionis verbis adeo obscuris & extorte exponendis, absque, ut dictum est, sua intentionis populatione.

Hoc siquidem & est contra promissionem a se factam, in proemio totius Summę: ubi dilucide secundum quod materia patitur, se profectum cuncta velle sponder. Et est contra tanti doctoris prouidentiam, quis enim (nisi desperet) in re tam ardua verbis oppositum praesere ferentibus uteretur, potens claris uti? Nunquid timebat hic seipsum ac alios reprehendere & alibi aequanimior factus est? An forte diuites odio habebat, ut veritatem eos coelare vellet? Quarto, ostenditur hoc idem ex verbis S. Th. in secunda secunda, ibidem concludendo. n. ait, Si ergo dare elemosynam de superfluo est in precepto, & dare elemosynam ei qui est in extrema necessitate, alias autem elemosynas dare est in consilio. Quum enim S. Th. Latina scripserit lingua, & dilucide is sensus ex istis est sumendus verbis, que verba ipsa significant. Accersito autem quencunq; optimum grammaticum, & proponat sibi quid intelligendum sit ex istis verbis, Preceptum est, ut fiat hoc, & fiat illud, respondebit certe, quod precipiuntur: & quod scilicet hoc fiat, & quod illud fiat. Quum autem verba S. Th. talia sint, quare non talis sumendus est sensus. Dixit enim, In precepto est dare elemosynam de superfluo, & dare elemosynam ei qui est in extrema necessitate. Duo ergo grammaticaliter intelligendum precipiunt, cum dicit, & quod detur elemosyna de superfluo, & quod detur elemosyna patienti extremam necessitatem. quinto, confirmatur hoc idem ex verbis S. Th. in eadem secunda secunda. q. 66. ar. 7. in co. vbi ait, Res, quas aliqui superabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum sustentationi: unde dicit Ambr. & habetur in Decretis di. 47. Esurientium panis est. que tu detines, nudorum indumentum est, quod tu recludis; miserorum redemptio & absolutio, est pecunia, quam tu in terra effodis.

Sed quia multi sunt necessitates patientes, & non potest ex eadem re omnibus subueniri, committitur arbitrio unicuiusque dispensatio propriarum rerum, ut ex eis subueniat necessitates patientibus,

Hec

Hæc ille. Vbi cernere potes primam cōclusionem. Secunda autem ex his, quæ addit ibi in corpore, & in responsione argumentorum, elici potest. Sexto confirmat hoc idem ex verbis S. Tho. in eadem Secunda secunda, quæst. 87. ar. 1. ad quartum, vbi ait, Tertie verò decimæ, quas cum pauperibus comedere debebant, s. in veteri testamento, in noua lege augentur, per hoc, quod Dominus non solum decimam partem, sed omnia superflua pauperibus iubet exhiberi, secundum illud Luca 11. Quod super est date eleemosynam. Hæc ille. Vbi aperte cernis iussisse, non consuluisse Dominum Iesum superflua erogari pauperibus s. m. doctrinam. S. Th. Septimo confirmatur hoc idem ex verbis S. Th. in eadem secunda Secunda. q. 118. ar. 4. ad secundum, inquirēs enim ibi an auaritia semper sit peccatum mortale, arguit secundo loco ad partem affirmatiuam sic, Minimum in auaritia est, quod aliquis retineat sua inordinatē; sed hoc videtur esse peccatum mortale dicit enim Basilius, Est panis famelici, quem tu tenes, nudi tunica, quam tu conseruas, indigentis argentum, quod tu possides, quocirca tot iniuriarum, quot exhibere valeres; sed iniuriari alteri est peccatum mortale, quia contrariatur dilectioni proximi; ergo multo magis omnia alia auaritia est peccatum mortale. Deinde respondendo huic argumēto ait. Ad secundum dicendum, quod Basilius loquitur in illo casu, in quo aliquis tenetur ex debito legali bona sua pauperibus erogare, vel propter periculum necessitatis, vel propter superfluitatē habitorem. Hæc ille. In quibus verbis clarissime utranque conclusionem posuit. quō ergo in Secunda secunda retractauit quod dixit in 4. ten. si in tot locis in Secunda secunda expresse confirmat quod de terminat in quarto. Caue ergo ne de cætero talia S. doctori imponas.

C A P V T III.

Verborum D. Thomæ ex quibus reprobatã opinio pullauit explanatio.

Verum Quia non fat est falsam expositionē destruere, nisi vera apponatur, ideo declaranda sunt verba eius, quæ illi minus bene intellexerunt. Verba eius in loco allegato (s. in secunda secunda q. 32. ar. 3. vbi inquit, an dare eleemosynam sit in præcepto) sunt ista. Quum dilectio proximi sit in præcepto, necesse est omnia cadere sub præcepto, sine quibus dilectio proximi non conseruatur. ad dilectionem autem proximi pertinet, vt proximo non solum velimus bonum, sed etiam operemur, secundum illud 1. Ioan. tertio. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Ad hoc autem vt aelimus & operemur bonum alicuius, requiritur quod eius necessitati subueniamus: quod fit per largitionem eleemosynarum: & ideo eleemosynarum largitio est in præcepto. Sed quia præcepta dantur de actib. virtutum: necesse est quæ hoc modum eleemosynæ cadat sub præcepto, secundum quod actus est de necessitate virtutis, s. quod recta ratio requirit, secundum quam est aliquid considerandum ex parte dantis, & aliquid ex parte eius, cui est eleemosyna danda. Ex parte quidem dantis considerandum est, ut id quod in eleemosynas est erogandum, sit superfluum secundum illud Luca 11. Quod superest, eleemosynam date. Et dico superfluum nō solum respectu sui ipsius quod est supra id, quod est necessarium indiuiduo: sed etiam respectu aliorum, quorum cura sibi incūbit, quæ prius oportet quod vnusquisq; sibi pvideat, & his quorum cura sibi incūbit, & postea de residuo alio-

Arum necessitatibus subueniatur, respectu quorum dicitur necessarium personæ, secundum quod est necessarium importari, sicut & natura primò accipit tibi, quod est necessarium ministerio nutritiue: superfluum autē erogari ad generationem alterius per virtutem generatiuam. Ex parte autem recipientis requiritur, quod necessitatem habeat: alioquin non esset ratio, quare ei eleemosyna daretur. Sed cum nō possit ab aliquo uno omnibus necessitatē habentibus subueniri, non omnis necessitas obligat ad præceptum, sed illa sola, sine qua is, q. necessitatem patitur, sustentari non potest, in illo. n. casu locum hēt quod Amb. dicit: Pasce fame morientē si non paueris, occidisti. Sic ergo dare eleemosynā de superfluo est in præcepto, & dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate, alias autē eleemosynas dare in consilio est sicut, & de quolibet meliori bono dantur consilia. Hæc ille. Ex quib; talis est accipienda sententia. Eleemosynarum largitio est in præcepto: quia dilectio proximi non solum secundum affectum, sed effectum, est in præcepto. Tunc autē est in præcepto, quā est necessaria virtute charitatis, ita quod sine tali eleemosynā donatio charitas manere nō pōt, quia est actus eius. Tūc autē est de necessitate charitatis, quā recta rō ad hoc necessitatē. Necessitantia autem s. m. rectam rōnem ad eleemosynæ actum sunt duo, aliquid s. ex parte dantis, & aliquid ex parte eius cui eleemosyna est danda. ex parte quidam dantis necessitans ad eleemosynæ actum est superfluitas bonorum non solum naturæ, sed personæ, iuxta Chri. præceptum, & naturæ processum. Ex parte autem eius cui eleemosyna est danda necessitans ad eleemosynæ actū est necessitas, seu indigentia, non quæcūque (quia ab vno etiam habente superflua non potest omnib; necessitatibus apparentibus subueniri) sed extrema iuxta verba Amb. Vnde & dare eleemosynam de superfluo est de præcepto ratione superfluitatis, & dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate, est in præcepto ratione necessitatis extrema: aliās autem est in consilio. Quod autē iste sit verus sensus, patet ex eo, quod secundum istum sensum nulla extorsio est literæ, nullum sequitur inconueniēs, nulla discordia inter principia & cōclusiones, nulla contradictio inter dicta eius hic, & in alijs locis supra allegatis: sed omnia inueniuntur consona, non solum supradictis, sed etiam alijs dictis S. Th. In questionibus siquidem de malo, q. 13. ar. 2. ad quartum, exponens supradictam authoritatem Basilius ait, Basilius loquitur in casu illo, quando aliquis tenetur bona sua pauperibus erogare, puta si sit ei superfluum secundum illud Luca 12. Quod superest, dare eleemosynam. In quolibetis quoq; quolibet. 7. vel 8. apud aliquos codices, q. 6. ar. 2. vbi querit vtrum ille, qui non dat pauperi petenti, si hēat de superfluo, peccet, ponit eandem primam conclusionē in hæc verba: Circa hoc distinguendum est; supposito enim, quod aliquis habeat de superfluo, & respectu indiuidui, & respectu personæ, quod tenetur pauperibus erogare, aut videt in paupere petente euidentia signa extremæ necessitatis, aut non: si videt, certū est, quod tenetur dare, & peccat non dādo. in hoc. n. casu loquitur Amb. Pasce fame morientē, si non paueris, occidisti. Si verò non appareat, tūc non tenetur dare pauperi petenti: quia quanuis tenetur dare superfluum pauperibus, non tūc tenetur oib; dare, nec huic dare, sed tenetur distribuere, secundum quod sibi visum fuerit opportunum. Hæc ille. Ex quibus prima conclusio euidenter apparet.

Fun-

Fundantur autem hæ conclusiones super rationes multas. Quum enim bonum confurgat ex cā integra, malum autem ex particularibus defectibus (vt Dio. dicit 4. ca. de Diu. nom.) charitas ipsa erga proximum indigentem conseruari non potest, nisi ex parte vtriusq; omne corruptiuū tollatur: contrariatur autem dilectioni proximi (vt ex dictis & dicendis patet) ex parte dātis superfluum persone indigentis. negare, ex parte vero pauperis extrema necessitas non adiuta: & ideo quodcunq; illorum inueniatur, charitas non soluatur, & consequenter malum culpæ mortalis confurgit: & hæc est ratio quam tetigit S. T. in q. 32. loco præallegato, cum dixit, quod actus elemosynæ est de necessitate virtutis, secundum q̄ recta ratio requirit, secundum quā aliquid est considerandū ex parte dantis, & aliquid ex parte eius, cui danda est elemosyna. Amplius; Quum ordo charitatis sit in præcepto (vt testatur S. Tho. in secunda secunda; q. 44. art. vltimo.) & ex charitate diligenda sit vita corporalis proximi: secundum omnes plus tenemur diligere uitam proximi, quam bona nostra exteriora, sicut plus aiam proximi, quam corpus nostrum. Sed decentia status est quoddam bonum exterius: igitur tenemur de necessarijs ad decentiam status nostri subuenire vitæ corporali illius qui est in extrema necessitate. Et similiter cum charitatis ordo exigit, vt decentiam status proximi superfluitatibus nostris preponamus (quoniam tale bonū charitas pximo vult) hoc autem malum abiicit, tenemur ex superfluo naturæ & personæ aliorum necessitatibus subuenire. Et hæc est ratio, quā adduxit S. Tho. in 4. sen. ubi supra. Amplius: Cum virtuti duo sint extrema contraria, scilicet superabundantia & defectus, (vt dicitur 2. Eth.) charitas autem licet secundum se extremo superabundanti careat (quia ut inquit Bernar. Charitatis modus est absque modo esse: ex eo quod obiectū non potest tantum amari, quantum est amabile) utrumque tamen extremum habet secundum exteriores operationes, ut ex Secunda Secunda q. 26. art. 7. habetur: vñ & ex superabundantia & defectu exteriorum operum corrumpitur. Ad excessum autē in proposito pertinet plus de corporalibus bonis, q̄ oporteat attribuere tā sibi, q̄ alijs, q̄a amabilia que sunt ad alios, sūt ex amicabilibus, quæ sunt ad se, vt dicitur 8. Eth. Defectus verò est minus corporalibus bonis uti quā oporteat & ad sui, & aliorum sustentationem. Quum autem superflua naturæ & personæ habens, nec indigentibus dispensans, plus sibi, quam oporteat huiusmodi bonorum applicet, aliter superflua nō sunt, manifestum est, quod in charitate extremum contrarium secundum superabundantiam incidit, sicut & ille, qui in superfluis & voluptuosis conuiujs plus alijs, quā de ceat, tribuit, & consequenter uterque peccat mortaliter. Similiter quum negans necessarium personæ patienti extremam necessitatem, minus alijs, quam oporteat, cōmunicet huiusmodi bona (quia dēntur exteriora bona ordine naturali sustentationi uitæ humanæ primo, deinde cæteris commoditatibus) patet quod in extremum secundum defectum declinat, sicut & ille, qui sui ipsius ob suā miseriam corporali salutē subuenire negligit, vnde & vterque a charitate recedit, & consequenter mortaliter peccat. Et hæc est ratio, quam S. Tho. in quolibet 6. quæst. 7. Amplius; Quum de iure naturali omnia sint communia, & ius gentium res appropriat quod ad vsum, procuracionem & dispensacionem, vt dicit S. T. secunda secunda, quæst. 66. arti. 2.

constet quoque quod a iure gentium nihil inordinatum vim sumit (quoniam a natura vt rōnalis est oritur) impossibile est ea, que huic superfluit quo ad naturam & personam, eius esse quo ad vsum (vñ. n. superfluum inordinatum est, aliter superflua non sunt) licet istius sint quo ad procuracionem & dispositionem. Si autem ex iure gentium nō sunt quo ad vsum, indigentibus ex iure naturali debentur; dispensanda tamen secundum arbitriū possidentis, cui (vt dictum est) dispensacionem ius gentium appropriat. Contra ius ergo naturale est superflua naturæ & personæ indigentibus non largiri. Similiter licet necessarium personæ sit habentis, etiam quo ad vsum, simpliciter loquendo, in casu tamen, quo extrema necessitas alterius appropriat, ut superfluum censetur eius usus respectu ipsius patientis extremam necessitatem, & iuris naturalis vis exigit, ut tanquam superfluum patienti debeatur. Non enim ratio, a qua ius gentium deriuatur, ita necessarium personæ appropriat huic quo ad vsum, quin indicet in casu necessitatis alteri deberi ob iuris naturalis vim. Cuius signum est: quia si ab isto possidente necessarium personæ in tali casu non dispensetur patienti extremam necessitatem, laudabiliter ab eo auferri potest, ut extremis necessitatibus subueniatur. Est igitur & contra ius naturale, non subuenire extremæ necessitati de necessario personæ. Et hæc est ratio, quam tetigit S. Tho. in 2. 2. q. 32. in hoc art. in responsione ad secundum, & est sumpta ex verbis Basilii & Amb. Ille enim exponens verba Diuitis, Lucæ 12. dicentis, Congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea; ait, Dic mihi que tua, unde ea sumens in uitam tulisti? sicut qui proueniens spectacula, prohiberet aduenientes sibi, appropriando, quod ad communem vsum ordinat, similes sunt diuites quod communia, quæ prouocauerunt, æstimant sua esse. Si enim quilibet sue necessitatis sufficientia recipiens, relinqueret superfluum indigentibus, non esset diues, nec pauper. Ceterum si fateris ea tibi diuinitus prouenire, an inuisus est Deus, inæqualiter res nobis distribuens? cur tu abundas, ille uerò mendicat, nisi vt tu bone dispensationis merita consequaris, ille uerò patientiæ brauijs decoreretur? Nonne spoliatores, qui dispensanda suscepisti, propria reputando? est panis famelici, quem tu tenes, nudi tunica, quā in conclauis cōseruas; discalceati calcus, qui penes te marefcit: indigentis argentum, quod tu possides inhumatum; quo circa tot iniurias, quot dare valeret. Ambr. autem eādem parabolam tractās, vt in Decretis habetur distinct. quadragesimaseptima sicut Hier. ait, Proprium nemo dicat quod est commune: quod plus quam sufficeret sumptui, etiam violenter obtentum est, & subdit, Quis enim tam iniustus, quā qui tam multorum alimenta non suum vsum, sed abundantiam & delicias facit? neque enim minus est criminis habenti tollere, quam quum possis & abundas indigentibus denegare. Concludēdo igitur secundum veritatem & S. Tho. doctrinā, duas diuisim radices necessitatis ad elemosynā opus producendum dicimus, superfluitatem scilicet naturæ & personæ ex parte dantis, & extremam necessitatem ex parte indigentis.

CAPVT III.

Quarundam obiectionum solutio ponitur, quæ falsam diuinitatem positam sententiam confirmare videbantur.

Antequam autem satisfiat motiuis unī ortæ cre diti illa falsa expositio, alias quædam obiectiones con-

contra determinatam veritatem ad illius falsæ expositionis robur afferenda consui.

Quadrupliciter igitur in stat, primò sic: Quò eleemosyna fit ad alterum, oportet coniunctim vtriusque conditiones considerare, & non diuisim; sicut & de iustitia dicitur 5. Ethic. vnde & S. Th. in hoc art. ait, quod nulla est rō, quare eleemosyna alicui detur, quantumcunque alias habeat superflua, nisi iste egeat: ergo copulatim oportet intelligere, qd duo sunt consideranda ad præceptū eleemosynæ. scilicet superfluitas, & extrema necessitas. Secundo, quia si non coniunctim intelligatur, sequitur deficiēs doctrinæ & quodammodo impossibile adimpleri. Deficit quidem: quia dicit, quod habens superflua, tenetur largiri eleemosynaliter, & non dicit cui, & similiter quod patienti extremam necessitatem sub præcepto subueniendū est, & non dicit a quo. Impossibile uerò quæque, quia in aliqua patria nullus est pauper, & tamen aliquis habebit de superfluo. Tertio, quia post art. istum queris S. Th. utrum corporalis eleemosyna sit danda de necessario: ex hoc enim arguitur sic. Si præcedenti art. iam determinatum, est qd patienti extremam necessitatē teneatur dare de necessario persone, quid opus erat dubitare vtrum sit dāda eleemosyna de necessario? Quarto, quia S. Th. in quolib. 6. q. 7. seu art. 12. in responsione ad primum, dicit hæc verba, Non semper peccat mortaliter quotiescunque non dat pauperi: qui superfluum hēt, sed quando necessitas imminet. Quando autē sit talis necessitas, qd obliget ad mortale, non pōt ratione determinari: sed committitur prudentiæ. Et in responsione ad secundū dicit, Dare omnia sua pauperibus, cadit sub præcepto secundum animi præparatōnem, ut. si homo sit paratus hoc facere, si necessitas imminet. Minor tamē necessitas requiritur ad superflua eroganda, quam ad omnia exhibenda tamen hoc totum ratione uniuersali determinari non potest, sed committitur prudentiæ ut dictum est. Ex his enim uerbis uidetur qd superflua erogare secundum S. Th. non sit in præcepto nisi tempore necessitatis.

Ad hæc respondetur. Et ad primum dicitur, qd aliud est loqui de executione præcepti eleemosynæ, & aliud de obligatione eius. Licet enim ad exequendum eleemosynæ præceptum exigatur duo, scilicet superfluitas naturæ, & personæ ex parte dantis, & indigentia nature uel personæ ex parte eius cui est eleemosyna danda, sed superfluitas naturæ ex parte dantis, & indigentia naturæ, id est extrema necessitas ex parte patientis (quia alter non est ratio, quare danda sit eleemosyna) obligatur tamen quis per se loquendo, ex hoc solo qd superfluum nature & personæ habet illud distribuere. Solo autē dico, excludendo non omnem sed extremam alterius necessitatem, quam hic S. Th. superfluitati combinat: oportet enim quod si uni superest, alteri deficiat, ut Basilius dixit. Et similiter ipsa extrema necessitas alicuius quantum est ex se, obligatiua est ad hoc ut sibi subueniatur. Per accidens autem est, qd hic, uel nunc quis non teneatur, puta quia latent eum indigentes. Vnde quia S. Th. radices præcepti inuestigabat, & non executionem, iō diuisim intelligendū est (ut probatum fuit) aliter in maximos inciditur errores. Et subtiliter aspiciat qd, uidebit quod & ad ipsam obligationem præcepti duo concurrunt, scilicet superfluitas nature, uel personæ ex parte dantis; & necessitas naturæ uel personæ ex parte patientis: quoniam præcepta moralia dantur de his, quæ ut plurimū eueniunt, ut pluries Arif. in

A Eth. dicit. Communiter autem imò potius semp, superfluitas unius est indigentia alterius: sed quia non ex parte indigentie est obligatio ad mortale, nisi sit extrema, neq; ex parte superfluitatis est præceptum, nisi sit ultra personæ dignitatem, ideo summarie loquens S. T. ea quæ, complens rōnes præceptorum assumens, ad aliaque loca tanquam ad commentaria, quæ se scripsisse nouerat remittendo, assumpsit, & conclusit dicens duo præcipi. & dare de superfluo, & dare extremam necessitatem patienti.

Ad secundum dicitur, quod doctrina sufficiens est, & quia summarie tradita, & quia alibi explicata est, & quia facile subintelligi potest, cui danda sunt superflua (indigentia scilicet & patienti extremam necessitatem) & a quo subueniendum est, ab eo, qui nouit & potest. posse autem quemlibet superfluum nature habere, clarum est. Nec est verum, quod quandoque impossibile sit hoc obseruare, quoniam secundum euangelicam doctrinam pauperes semper habebimus nobiscum, & dato quod non appareret aliquis indigens obseruaretur præceptum, futuris pauperibus desaurizando. Dicitur secundo quod quia ut dictum est sermones morales sunt secundum subiectam materiam, quæ ut pluribus hoc habet, ideo si in aliquo particulari casu aliquid occurrat quod impedire uideatur obseruationem præcepti, nihil vigoris ipsi præcepto adimitur.

C Ad tertium sufficienter respondetur quantum ad propositum spectat, querendo ab obicientibus ad quid sanctus doctor in 4. sent. dist. 14. post articulum adductum, in quo expressè has conclusiones determinauit, mouit illammet dubitationem (an eleemosyna danda sit de necessario) in eadem q. art. 4. Causa enim quam reddituri sunt, quare hoc fecit in 4. est illa quare hoc fecit in Secunda Secunda, & quum in 4. uideant, quod talis articuli questio non repugnet ueritati huius prioris determinationis, nec superflue addita sit, fateantur falax assumpsisse signum in secunda secunde ad suam expositionem probadam. Est autem in promptu cā, quare utrobique talem articulum adiecerit, quia specialem scilicet præfert difficultatem necessariosū distributio, quam enim audis necessarium, distribuendum non uideatur. Vnde licet ex præcedenti articulo facile deduci potuisset conclusio ista, qd necessarium personæ erogandum est patienti extremam necessitatem, tñ tota questio, an scilicet necessarium erogare, nota non erat, quare, & c.

Ad quartum dñ, quod oportet intelligere responsionum terminos secundum quod in argumentis oppositis assumpti sunt. In illis autem argumentis non est sermo nisi de necessario naturæ & superfluo naturæ, ut patet in primo ex præcepto Ioannis. Baptiste Luc. 3. quod inducitur scilicet Qui habet duas tunicas, det unam non habenti, duæ enim tunicæ sunt superfluum naturæ, non personæ, ut glossa ibidem dicit, & Petrus de Palude in 4. di. 15. & ratio cōiunct, tum propter temporum uariationem naturalem secundum calidum & frigidum, serenitatem, & intemperiem, tum propter communem humani generis morem. Vnde uerba illa, quæ in solutio neprimi dicit, confirmat secundam conclusionē supra determinatam, quia necessarium personæ quod est naturæ superfluum, in articulo necessitatis extremæ erogandum dicit sub peccato mortali.

Secundum autem argumentum replica est contra hanc responsionem hoc modo. Dare omnia est necessaria naturæ, est in præcepto in articulo necessitatis, quod tamen simpliciter est in consilio, ergo

ergo dare superflua natura quod est in præcepto, obligat extra articulum necessitatis. Tenet consequentia, quia præceptum obligat plusquam consilium, ergo male responsum est, quod præceptum illud deduabus tunicis, & similia intelliguntur in articulo necessitatis. Et ad hoc respondet, quod utrumque est in præcepto secundum præparationem ad pro articulo necessitatis, sed articulus necessitatis habet latitudinem. Necessitas enim obligans ad necessaria natura communicanda, est non quæcumque extrema necessitas pauperis, sed illa, qua quis est vitam propriam tenetur discrimini exponere pro illis, si enim pro fratribus mori aliquando est in præcepto, consequens est quod privare se necessariis vitæ adminiculis, committendo se diuinæ providentiæ in aliquo casu præceptum sit. Necessitas autem ad superflua obligans natura communicanda, est minor, sufficit enim ad hoc, quod pauper non habet unde sustentari queat. Unde ex hac responsione secunda conclusio iterum confirmatur, sicut & per corpus illius articuli.

CAPVT V.

Solutio obiectionum pro fundamento illius opinionis in primo cap. adductarum.

AD ea verò, quæ in principio pro fundamento illius expositionis adducta sunt, respondetur. Et ad primū quidem rñso ex dictis aperta est. Iam n. declarauimus & probauimus, quomodo duo consideranda sunt secundum rectam rationem ad necessitatem virtutis elemosynaria.

Ad secundum verò dñ, quod ly laudabiliter, potest dupliciter sumi. Vno modo, ut distinguitur contra Necessario, & sic idem sonat laudabiliter quod bene, sed non de præcepto, sed de consilio. Alio modo ut distinguitur contra vituperabiliter, & sic idem sonat quod uirtuose in proposito S. Tho. accipit laudabiliter secundo modo, & non primo. Et nihil aliud voluit dicere, nisi quod in illis casibus tribus, quos enumerat non inordinatè, sed uirtuose quis necessaria persona largiretur. Ex hoc autè quod uirtuose hoc fieri dicitur, non sequitur, ergo non de præcepto: quoniam actus virtutis communis est præceptis & consilijs.

Et quia hoc verbum arbitror fuisse occasione errandi alijs & falsam fouisse expositionem, propterea quod creditū est quod S. Th. videretur ly laudabiliter, primo modo: id ostendo quod secundo modo accipit laudabiliter ex quattuor. Primo ex ar. tit. ac S. Th. more: quum enim consueuerit diuinum eius ingenium questionibus respondere sermone formali, propter quod vniuersaliter profunda sunt eius sententiæ, & occulte minus perspicacibus; & tria. non sit, an de necessario fieri elemosyna debeat sub præcepto vel consilio, sed an de necessario dare liceat elemosynam, sua non intererat respondendo differere, quod hoc sit in consilio vel præcepto. sed quod hoc sit contra virtutem vel secundum virtutem, licet ad prædicationem doctrinam potuisset post subiungere: & hoc non solum est secundum virtutem, sed et in præcepto. Quod dixit. Ergo laudabiliter uirtuose exponendum est, si difficultati mota formaliter rñsum esse fateri volumus. Secundo, ex prima parte corporis illius articuli, ait enim ibi, quod non licet dare de necessario natura, nisi ad sustentationem reipublicæ, vel ecclesiæ in aliquo casu necessitatis. Tunc enim laudabiliter inquit, seipsum, & suos mortis exponeret periculo, quia bonum cõe proponendum est proprio. Ex hoc arguit sic, certū est, quod in aliquo casu tenet quis de præcepto, non solum mortis periculo se exponere, sed etiam

F mori pro fratribus: ergo quum S. Thom. dixit laudabiliter hoc fieri in aliquo casu non accipit, laudabiliter, ut distinguitur contra necessario, seu de præcepto, quia falsum dixisset, quum in præcepto hoc esset non sit dubium in aliquo casu, accipit igitur, laudabiliter, id est uirtuose. Quod si hinc accipias glossam, quare non infra in proposito nostro nulla siquidem est questionis aut styli disparitas. Tertio, ex regula generali, ex qua excipiens profert hæc verba. Quum enim distinxisset necessarium in necessarium natura & persona, & de necessario natura regulam tradidisset, quod non licet dare ex eo elemosynam, & exceptionem fecisset, ad necessarium persona transiens, ipsum absolute considerans (ut quest. exigebat) duas regulas tradidit. Prima est, quod dare de necessario persona, simpliciter scilicet & absolute considerando ipsum, est bonum sub consilio tantum, non præcepto. Secunda autem quali aduersatiuè addita est, quod inordinatum est dare tantum de necessario persone, quod de residuo non possit conuenienter vita peragi. Et ab hac secunda regula excipit tres casus, ingressum religionis, facilem reparationem, & extremam necessitatem priuatae persona, uel magnam reip. quia in his laudabiliter necessaria persona erogantur. Ex his verbis videre quispiam potest clara luce, quod laudabiliter posuit contra inordinatum. Regula enim erat, quod necessarium persona nimis a seipso subtrahere est inordinatum. Exceptio autem est, quod in tribus casibus hoc fit laudabiliter, id autè est dictum laudabiliter, ut distinguitur contra inordinatè & contra vituperabiliter. Quarto patet hoc idem ex 4. sent. dist. 15. q. 2. ar. 4. q. 1. ibi enim tractans hunc articulum, eandem regulam tradit, & eisdem tres casus excipit ab illicitis. Constat autem quod ibi iam determinauerat, quod non solum licitum, sed præceptum erat dare de necessario persona ultimam necessitatem patienti, nihil ergo obstat prædeterminatæ sententiæ, quod id quod præceptum dixerat post laudabile aut licitū dicat, exigente hoc noua difficultate, quia formaliter sibi vult responderi. Laudabiliter igitur i. uirtuose se dixit dari elemosynam de necessario in articulo necessitatis.

Et per hæc patet, qualiter intelligenda sint verba illa, quæ ad confirmationem dicebantur, scilicet dare elemosynam de necessario persona, est bonū, & non cadit sub præcepto, sed consilio. Quum n. hæc verba in eodem sint articulo, accipienda sunt, ut quæsitum formaliter determinat. Queritur autè ibi, an non liceat de necessario dare elemosynam in tali casu, sed ut dictum est, quia ipsum necessarii nomen erogationem excludere videtur, quaritur an considerando id quod necessarium est alicui absolute & simpliciter, liceat elemosynam de eo dare. Ad hoc autem quæsitum facta distinctione de necessario natura & persone, subtiliter & optime quo ad necessarium persona dictum est, quod licet sit bonum, est de consilio tamen, non de præcepto. ex hac tamen responsione non sequitur, ergo in nullo casu vel in casu extreme necessitatis hoc non cadit sub præcepto, quæsitum enim aliter a sapientibus determinatur solitariè sumpta, & aliter coniuncta alicui casui, siue fini. Si enim queras, an occidere hominem sit bonum, optime respondebis quod non: quod si addas in casu, quo iustitia exigit, respondebitur quod hoc est in præcepto. Similiter si queras an exponere se mortis periculo, sit bonū, optime respondebitur quod non, quod si addas propter actum virtutis, dicetur quod hoc quandoque cadit

cadit sub præcepto, & similiter de aliis euidenter apparet, quod aliam responsionem sibi uendicât, solitariè q̄sita, & alia cōiuncta cū aliquo alio. Vñ ad insinuandum S. Th. q̄ dare de necessario personæ solitariè sumptum bonæ affectionis est, dixit quod sub consilio, non præcepto cadit. Ad insinuandū autem, quod hoc in aliquo casu sub præcepto cadit, supra dixerat, & infra dicit, & alibi, ut est allegatum, quod de necessario personæ extrema necessitatis sub præcepto tenetur quis subuenire. Patet igitur ex dictis, quod S. Tho. sententia est, quod duo sunt præcepta circa eleemosynam faciendam, scilicet de superfluo naturæ & personæ indigentibus quibuslibet, & dare de necessario personæ patienti extremam necessitatem.

CAPVT VI.

Expositio opinionis S. Thomæ ex multis illustribus doctoribus antiquis & modernis confirmatio.

ET quia hoc uidetur multis forte nimis graue, & S. Thom. quem prius imitabantur sequendum, non putabunt, & coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, ut omnino inexcusabiles reddantur, apponendos censui multos illustres doctores eandem tenentes sententiam, licet non parauitendum sit uerbum illud S. Th. in 4. quoad ait esse hanc communem sententiam.

Primum ergo conclusionem, scilicet quod hñs superfluum naturæ & personæ, tenetur aliis subuenire ratione superfluitatis licet pauper non apparet in extrema necessitate, tenent in primis Basi. & Amb. in uerbis supra adductis. August. quoque ad Macedonium ut habetur 14. q. 4. c. quid dicam, idē sentit in his uerbis, Nonne omnes qui sibi uidentur gaudere conquisitis, eisque uti nesciunt, alienū possidere conuincimus, hoc enim certe alienum non est, quod iure possidetur, hoc autem iure quod iuste, & hoc iuste, quod bene. omne igitur quod male possidetur, alienum est, male autem possidet, qui male utitur. Hæc ille. Vbi apparet superfluum naturæ & personæ alienum esse quo ad usum, & consequenter dispensandum, aliter iniuste possidetur, quia hñs non recte utitur illo. Eandem confirmat sententiam Hier. dist. 42. c. hospitalitatem, dicens, Aliena rapere conuincitur, qui sibi ultra necessaria retinere probatur. Hæc ille. Theophilus quoque super illa uerba Luc. 18. Facilius est camelum, tractans an hæc domini sententia impossibilitatem ostendat circa diuitum salutem: affirmansque impossibilitatem, ait, Reuera ita est, aliud enim est diues, & aliud œconomus, nam diues est, qui sibi reseruat diuitias, œconomus uero siue dispensator, qui ad opus aliorum. Porro attendatur, quod diuitem quidem impossibile dicit saluari, possidētem uero diuitias difficile, quasi dicat Diues, qui captus est a diuitiis, & famulatur eis, non saluabitur, habens uero illas, qui scilicet eis dominatur, uix saluabitur, causa huic manet fragilitatis. Hæc ille. Vbi manifeste damnantur omnes referuantes sibi diuitias, id est superflua, & qui eis famulatur. Quod autem talis famulatus excludens uita æterna, sit ipsa custodia superfluatorum, apparet ex uerbis Chry. ibidem dicentis, Non prohibet ditari, sed opibus famulari, uult ut in necessariis utamur eis, non ut custodiamus, nam famuli est custodire, sed domini dispensare. Si conseruari eas uellet non tradisset eas hominibus, sed fineret eas in terra iacere. Apparet etiam ex uerbis Domini, Mat. 6. Non potestis Deo seruire & Mammonæ, ubi Hieron. exponens quid sit seruitus diuitiarum, ait, Audiatur hic auarus, audiatur hoc qui cen-

Asetur uocauit Christianus, non posse simul diuitiis, Christoque seruire, & tamen non dicit, Qui habet diuitias, sed, Qui seruit diuitiis, qui enim diuitiarum seruus est, diuitias custodit, ut seruus, qui autem seruitutis excussit iugū, distribuit eas ut dominus. Hæc ille. Vbi expresse apparet, quod est impossibile superflua custodire, non dispensando & Christum amare, diuitiis. n. amatis, se odio haberi necessarium esse, ibidē dicit Dominus. Beda quoque super illud Luc. 11. Quod superest, date eleemosynam, ait. Neque enim ita facienda iubetur eleemosyna, ut teipsum consumas inopia, sed ut tua cura corporis expleta, in opem quantum uales, sustentes. Hæc ille. Vbi iuberi exposuit sustentationē in opem post necessaria nobis.

B Inter posteriores uero doctores Petrus de Palude in 4. dist. 15. q. 3. expresse ponit hoc cadere sub præcepto. Richardus quoque in 4. dist. 15. q. 2. hoc idem confirmat. Durandus autem & Romanus & ibidem, quasi mortale pauidi timent.

Secundam autem cōclusionem (quod scilicet dare eleemosynam existenti in extrema necessitate de necessario personæ sit in præcepto) Ambr. dist. 86. c. pascite, confirmat dicens, Pascite fame morientē, si non pauiisti, occidisti. Greg. quoque in homilijs suis ait, Quia enim in lege scriptum est, Diliges proximum tuum sicut te ipsum, minus proximum amare cōuincitur, qui non cum eo in necessitate illius est ea que sunt sibi necessaria, paritur, idcirco de diuidendis cum proximo duabus tunicis datur præceptum. Hæc ille. Vbi euidenter apparet, quod necessaria, non cōmunicata necessitatibus absque dubio extremis, minorem debito dilectionem Christi conuincit, & consequenter charitatis extinctionem, quod diminutionem non patitur. Basilius est super illud Luc. 3. Qui habet duas tunicas, ait. Hic autem docemur, quod ex omni eo quod affluit supra proprii uictus necessitatem, tenemur erogare illi, qui non habet propter Deum, qui quæcumque possidemus, largitus est. Hæc ille. Vbi clare sonat intentam sententiam. Juniores quoque, scilicet Petrus de Palude, Richardus, Durandus & Romanus in 4. sent. dist. 15. intrepide assertunt teneri quemlibet de necessario personæ subuenire extremam necessitati pauperis. Non absque temeritate ergo a tot doctoribus ac rationibus subtrahet se quisquam, uolens magis hominibus placere, quam ueritatem sequi. Quod si mihi illud Rosellæ obieceris, quod scilicet diuitum confessiones audiri non possent, & cōfessores damnationem incurrerent, audi Dominum Iesum Christum in Euangelio, diuitibus dicentem, Facilius est camelum transire foramen acus, quam diuitem intrare in regnum cœlorum. Confessoribus autem, Si cæcus cæco ducatur præbeat, ambo in foueam cadunt.

Et sic patet regula generalis, circa eleemosynarum necessariam largitionem: applicatio autem eius ad particularia scientiis determinatiōni non subest, sed prudenti committitur, que circa particularia uersatur. Est autem magna opus circumspectione, ut concludatur hunc habere superflua, oportet si quidem considerare statum, filios, filias, seruos, alios, nos, hospites, conuiuas, diuisionem, munificentiam, magnificenciam, & si qua sunt huiusmodi, & habere semper præ oculis, quod necessarium personæ non consistit in indiuisibili, multis enim adiunctis, non apparebit superfluum, & multis subtractis, non censetur quis indigens. Et hæc de eleemosynæ præcepto dicta sufficiant. Anno Domini 1496.

TRA-